

«Бекітемін»
«№7 Хромтау мектеп – гимназиясы» КММ
(мектеп жақындағы интернатымен)
директорының м.а. А.Б.Абдуллина
«01» * 09 2023 жыл

**Мектеп парламенті және «Жас Ұлан» республикалық бірыңғай балалар мен жасөспірімдер ұйымының
2023 – 2024 оқу жылына жұмыс жоспары**

2023 – 2024 оқу жылы

Негізгі жұмыс бағыттары	Іс-шаралар	Жауаптылар	Орындау мерзімдері
Сайлау	Сынып белсенділерін сайлау, мектепшілік мектеп президентін сайлау және тағайындау	ДТЖО, педагог – ұйымдастырушы, тәлімгер	Қыркүйек
Құндылықтарды насихаттау	Мемлекет басшысының «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» және «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты бағдарламалық мақалаларындағы құндылықтар мен басымдықтарды жыл бойы іске асыру. Еліміздің алдағы идеялық бағдарына арнайы тоқталу. Олар: Экономика, әлеуметтік сала, білім, ғылым және басқа да бағыттар бойынша тың жобалар қолға алынатындығын жастарға айқын жеткізу.	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер, мектеп парламенті “Өзін-өзі басқару” мен «Жас Ұлан» және «Жас Қыран» ұйымы, мектеп парламенті, «Құқық және тәртіп» фракциясы.	Қыркүйек
Жоба жұмысы	«Жаңа күн – жаңа Қазақстан», «Тілім – тұмарым» тақырыбындағы жобамен жұмыс	ДТЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп кітапханашылары, сынып жетекшілер, жас мамандар, мектеп парламенті “Өзін-өзі басқару” мен «Жас Ұлан» және «Жас Қыран» ұйымы, «Ақпарат және баспа» фракциясы.	Қыркүйек
Байқау	Балалар мен оқушы жастардың бойында ұлттық мақтанш, өз ана тіліне деген сүйіспеншілік сезімдерін қалыптастыру мақсатында байқаулар, конкурстар өткізу.	Мектеп парламенті, педагог – ұйымдастырушы, тәлімгер қамқорлық фракциясы	Жыл бойы
Дөңгелек үстел	«Терроризм – қоғамға қауіп төндіреді» (5-11 сынып оқушыларымен)	ДТЖО, сынып жетекшілер, тәлімгер, құқық және тәртіп	Қыркүйек

		фракциясы	
Отырыс	«Назар аударыңыз, балалар!» полиция бөлімінің патрульдік қызметкерлерімен жүргізілген ақпараттық – профилактикалық түсіндірме жұмыстарын жүргізу	ДТДЖО, МАИ қызметкерлері, сынып жетекшілер, тәлімгер, құқық және тәртіп фракциясы	Қыркүйек
Көрме	«Бақытты отбасы» көрме (бастауыш сынып оқушыларының суреттер көрмесі)	Сынып жетекшілер, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, ДТДЖО, өзін-өзі тану және бақыт фракциясы	Қыркүйек
Акция	Білім беру ұйымы, мектеп ауласын көгалдандыру және абаттандыру бойынша сенбіліктер еткізу. «Жасыл ел» волонтерлық қозғалысы аясында жас көшеттер отырғызу «Эко мектеп» ұйымының жұмысын жандандыру	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер, экология және еңбек фракциясы	Қыркүйек
Түсіндірме жұмыстар	«Хакерлердің желілік шабуылдарынан қауіпсіздік - кибер мәдениет, кибер гигиена, киберқауіпсіздік» тақырыптарына түсіндірме жұмыстарын жүргізу.	ДТДЖО, мектеп психологі, тәлімгер, сынып жетекшілер, информатика пәні мұғалімі, дебаттық қозғалыс фракциясы	Қыркүйек
Жоба	«Туған жерім – мақтанышым» тақырыбындағы жобамен жұмыс	ДТДЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп кітапханашылары, сынып жетекшілер, жас мамандар, мектеп парламенті “Өзін-өзі басқару” мен «Жас Ұлан» және «Жас Қыран» ұйымы, қазақ тілі пәні бірлестігі	Қазан
Мәдени шара	1 қазан- қарттар күніне арналған «Асыл әкем –ғасыр әжем» тақырыбында әжелер сайысын өткізу.	Педагог – ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер	Қазан

Мерекелік шара	Ұстаздар күніне арналған «Ұстаз аты – мәңгілік, жадымда тұрар жаңғырып» іс - шаралар, «Үлкендер жолы ұлылық, ұрпағы жүрер ұғынып» ардагер ұстаздарға арналған құттықтау кеші (9-11 сыныптар)	Мектеп парламенті, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер	Қазан
Дублер күні	Ұстаздар күніне орай «Дублер күні» білім алушылардың өзін-өзі басқаруы	ДТДЖО, сынып жетекшілер, мектеп парламенті, тәлімгер, педагог -ұйымдастырушы	Қазан
Мерекелік шара	«Алтын күз» мерекелік іс-шарасын ұйымдастыру	ДТДЖО, сынып жетекшілер	Қазан
Іс шара	29 қазан «Қамқоршылар» күніне орай іс-шаралар ұйымдастыру	Әлеуметтік педагог, тәлімгер, қамқорлық фракциясы	Қазан
көрме	«Шеберлер ауылы» оқушылар қолынан шыққан ұлттық бұйымдар көрмесі (1-11 сынып)	Технология пәні мұғалімі, педагог -ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер, мәдениет және өнер фракциясы	Қазан
байқау	«Елім менім» патриоттық ән байқауы	ДТДЖО, сынып жетекшілер, мәдениет фракциясы	Қазан
көрме	«Атадан қалған асыл мұра» «Ата кәсіп» қолөнер көрмесін ұйымдастыру	сынып жетекшілер ,өзін-өзі тану және бақыт	Қазан
Ақпарат	«Әлемдік мәдениет – кітапта» (5-7 сынып)	Кітапханашы, тәлімгер, Экология және еңбек фракциясы	Қазан
Оқушылар жиыны	«Көшбасшылық қасиеттер арқылы оқушылардың өзін-өзі басқару құзыреттілігін жетілдіру»	Педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, дебаттық қозғалыс фракциясы	Қазан
Дәріс сабақ	«Дұрыс тамақта білеміз бе?» тақырыбында сабақтар өткізу	Мектеп медбикесі, спорт және СӨС фракциясы	Қазан
Ашық пікірталас	«Ұлттық тәрбие – ұлттық рухтың негізі» тақырыбында жоғары	Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер,	Қараша

	сынып оқушыларымен ашық пікірталас	мектеп парламенті	
Бірінші тоқсан қорытындысы	«Ақындар айтысы» поэтикалық сайысы жобасымен жұмыс	ДТДЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп кітапханашылары, сынып жетекшілер, қазақ тілі пәні мұғалімдері, мектеп парламенті “Өзін-өзі басқару” мен «Жас Ұлан» және «Жас Қыран» ұйымы, фракциялар	Қараша
Асық ойыны	1-4,5-8 сынып оқушылары арасында ұлттық құндылықтарды қалыптастыру мақсатында «Асық ойынын» ұйымдастыру	Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, Мектеп парламенті фракциялары	Қараша
Кездесу	Оқушылар мен студент жастардың «Дебаттық қозғалысы» жалпыұлттық мәдени-білім беру күні	Дебат клубының жетекшісі, мәдениет және өнер фракциясы	Қараша
Дөңгелек үстел	«Нашақарлық ХХІ-ғасыр дерті»	Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер Құқық және тәртіп фракциясы	Қараша
апталық	«Өнерлі отбасы» бейнеролик. (3-7 сынып)	ПҰ, тәлімгер, өнер пән бірлестігі, Өзін-өзі тану және бақыт	Қараша
Коллаж жарысы	«Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей» (2-4 сынып), (5-8 сынып), (9-11 сынып)	Педагог -- ұйымдастырушы, тәлімгер, Экология және еңбек фракциясы	Қараша
Пікірлесу кеші	«Мамандық таңдау маңызды іс» тақырыбында түрлі мамандықтар туралы пікірлесу кеші. (9-11 сынып)	Сынып жетекшілер, педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп парламенті	Қараша
Танымдық ойын	LG –дода танымдық ойыны (9 сыныптар)	ДТДЖО, ПҰ, жаратылыстану пән бірлестігі, дебаттық қозғалыс фракциясы	Қараша

Кездесу, әңгіме	«Нашақорлыққа, алкогольизмге, темекі шегуге жол жоқ!»	Мектеп мейірбикесі, сынып жетекшілер, спорт және СӨС фракциясы	Қараша
Байқау	«Шебер қолдар-2024» сурет және қолөнер байқауы	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, әлеуметтік педагог, Мектеп психологтары, Сынып жетекшілер, Ұйым мүшелері	Желтоқсан
Шығарма байқауы	«Мен өз отбасымды жақсы көремін» тақырыбында 5-11 сынып оқушылары арасында шығарма жазу байқауын ұйымдастыру	ДТДЖО, пед-ұйымдастырушы, тәлімгер, қазақ тілі пәні мұғалімдері, фракциялар	Желтоқсан
Онкүндік	Мектепшілік «Қызықты үзіліс» бағдарламасы «Көңілді 10-күндік»	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер Құқық және тәртіп фракциясы.	Желтоқсан
Өнер сайысы	«Жаса қазақ жігіттері» атты әскери - патриоттық өнер сайысы.	АӘД жетекшісі, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер	Желтоқсан
Мерекелік кеш	«Желбіресін Тәуелсіздік байрағы» атты тәуелсіздік күніне арналған мерекелік кеш өткізу (1-11 сынып)	ДТДЖО, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер, АӘД жетекшісі	Желтоқсан
Салтанатты жиын	«Жас Ұлан» ұйымына оқушыларды қабылдау	ДТДЖО, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер	Желтоқсан
Пікірталас	Білім алу – ол әрбір азаматтың құқығы ма әлде ақылы қызмет пе?	Педагог -ұйымдастырушы, тәлімгер, дебаттық клуб	Желтоқсан
Кездесу	Аурухана мамандарымен «Бала денсаулығы -ұлт денсаулығы » тақырыбында бала денсаулығына байланысты кеңес өткізу	Мектеп мейірбикесі, сынып жетекшілер, Өзін-өзі тану және бақыт	Желтоқсан
Тренинг (Психологиялық қызмет және	«Қауіпті жағдайлар.Сыпайы бас тарту»	Психолог, сынып жетекшілер, экология және еңбек фракциясы	Желтоқсан

мектептегі татуласу қызметтерін ұйымдастыру)			
Дөңгелек үстел	Орта, мектеп оқушыларды шынайы өмірге дайындайды? (Психологиялық қызмет және мектептегі татуласу қызметтерін ұйымдастыру)	Психолог, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, дебаттық клуб	Желтоқсан
Турнир	«Шахмат шалымдылар сайысы» атты мектепішілік турнир.	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, денешынықтыру пән мұғалімдері, спорт және СӨС фракциясы	Желтоқсан
Ашық пікірлесу	«Қыз балалардың сырт киімін таңдаудағы эстетикалық талғамы» әжелер мен аналар мәртебімен жұмысы	Мектеп әкімшілігі, «Сырғалым» қыздар ұйымы	Қаңтар
Дөңгелек үстел	«Мектептегі балалардың құқықтары»	Педагог – ұйымдастырушы, тәлімгер, дебаттық клуб мүшелері	Қаңтар
Апталық	«Иманды ұл, инабатты қыз» дөңгелек үстел (9 сыныптар)	Сынып жетекшілері, «Ұлдар ұйымы», «Қыздар ұйымы»	Қаңтар
Байқау	«Асық, тоғызқұмалақ, казакша күрес» ұлттық ойындардан байқау ұйымдастыру	ДТІЖО, сынып жетекшілер, мәдениет және өнер фракциясы	Қаңтар
Пікір талас	«Әдемі киім жақсы көңіл – күйдің кепілі» (5-11 сынып)	Психолог, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер «Инабат» қыздар ұйымы, дебаттық клуб мүшелері	Қаңтар
Көрме, эссе байқауы	«Рәміздер-патриоттық тәрбиенің бастауы» сурет көрмесі (2-3 сыныптар), өлең оқу (4-6 сыныптар), эссе, мақала, өлең арнау, (7-11 сыныптар) әлеуметтік желіге салу	ДТІЖО, сынып жетекшілер, пед- ұйымдастырушы, тәлімгер, құқық және тәртіп фракциясы	Қаңтар

Суреттер байқауы	«Менің отбасым» суреттер бұрышын ұйымдастыру (1-8 сынып)	Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер, өзін-өзі тану және бақыт фракциясы	Қаңтар
Ашық тәрбие сағаты	«Мұндай мамандықтар бар!» тақырыбында түрлі мамандықтар туралы ашық тәрбие сағаты (5 – 11 сынып)	Сынып жетекшілері, экология және еңбек фракциясы	Қаңтар
Дәріс	Қыз бала мен ұл баланың арасындағы қарым-қатынас туралы	Мектеп медбикесі, «Қыздар ұйымы», «Ұлдар ұйымы»	Қаңтар
Дебат	«Адал жастар-кемел келешектің кепілі»	ДТІЖО, ПҰ, «Адал ұрпақ», тәлімгер, дебат ерікті мектеп клуб мүшелері, дебаттық қозғалыс фракциясы	Қаңтар
кездесу	«Ерте жыныстық қатынас пен ерте жүктіліктің алдын-алу»	ДТІЖО, сынып жетекшілері, спорт және СӨС фракциясы, мектеп мейірбикесі	Қаңтар
Акция	«Мейірімді жүректен»	Әлеу, пед-үй, тәлімгер, психологтар, қамқорлық фракциясы	Ақпан
Дөңгелек үстел	Әлеуметтік желілердің жасөспірімдерге әсері	ДТІЖО, әлеуметтік педагог, тәлімгер, психологтар, мәдениет және өнер фракциясы	Ақпан
Кездесу	15 ақпан - Кеңес әскерлерінің Ауғанстаннан шығарылған күні - ауғандық ардагерлермен кездесу	АӘД жетекшісі, «Жас қыран» клубының жетекшісі, сынып жетекшілер.	Ақпан
Байқау	«Жігіт сұлтаны-2024» байқауы. 5-10 сынып	ПҰ, «Жас Ұлан» ұйымы	Ақпан

Бейнеролик	«Ауған соғысының жаңғырығы» Ауған соғысы ардагерлері туралы бейнероликтер жасау (1 – 10 сыныптар)	ДТДЖО, сынып жетекшілер, педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, АӘД пәнінің мұғалімі, Құқық және тәртіп фракциясы	Ақпан
Дөңгелек үстел	«Әдеп пен әдет» тақырыбында дөңгелек үстел өткізу	ДТДЖО, сынып жетекшілер, «Сырғалым» қыздар ұйымы, Өзін- өзі тану және бақыт фракциясы	Ақпан
Спорттық турнир	«Болашақты бірге құрамыз!»	Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, дене тәрбиесі пәні мұғалімдер, ата – аналар, экология және еңбек фракциясы	Ақпан
Пікір сайыс	Мектепте жаза қолданған дұрыс па бұрыс па?	ДТДЖО, Психолог, Педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, дебаттық клуб мүшелері	Ақпан
Танымдық ойын	«Қызық екен...!» танымдық ойыны (9 сыныптар)	ДТДЖО, ПҰ, Жас Ұлан ұйымы	Ақпан
Жоба	«Оқуға құштар мектеп» жобасын ұйымдастыру	ДТДЖО, Пед-ұйымдастырушы, тәлімгер, ақпарат фракциясы	Ақпан
Байқау	«Есірткісіз қоғам» 6-7сынып, сурет байқауы	Пед-ұйымдастырушы, тәлімгер, көркем еңбек пән мұғалімі, дебаттық қозғалыс фракциясы	Ақпан
Түсіндірме жұмыстары	«Туберкулез қауіпті дерт» Дүниежүзілік туберкулезбен күрес күні	Мектеп мейіrbикесі, сынып жетекшілер, спорт және СӨС фракциясы	Ақпан

3 тоқсан бойынша жоба жұмысы	«Ұлттық өнер» көрмесін ұйымдастыру Тоқыма бұйымдарын жасау елен, кесте, бисер, батик, киіз басу, патчпластик; ұлттық ою-өрнек менттері бар халықтық киім үлгісін жасау және т.б.	Пед – ұйымдастырушы, тәлімгер, технология мұғалімдері, сынып жетекшілері, фракциялар	Наурыз
Мерекелік шара	1 наурыз Алғыс айту күні	ДТІЖО, сынып жетекшілері	Наурыз
Мерекелік шара	8 наурыз – халықаралық аналар мерекесі	ДТІЖО, сынып жетекшілері	Наурыз
Байқау	«Бұрымды бойжеткен» байқауы	Педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, қыздар ұйымының төрайымы, «Инабат» қыздар ұйымы	Наурыз
Пікірталас	Б.Момышұлы «Ұшқан ұя». Қ.Қайсенов «Жау тылындағы бала» шығармаларын ұсыну және талдау. (7- сыныптар)	Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері, кітапханашылар, Құқық және тәртіп фракциясы	Наурыз
«Ұстаздықтың ұлағаты» ардагер мамандық иелерімен (7-10 сыныптар)	кездесу	Педагог ұйымдастырушы, сынып жетекшілері, өзін-өзі тану және бақыт фракциясы	Наурыз
Тәрбиелік шара	«Батаменен ел көгерер...» баталар сайысы (5-8 сыныптар)	Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілері, экология және еңбек фракциясы	Наурыз
«Ақпарат жүйесі мен ІТ – технологияларды дұрыс пайдалана білу»	Әңгіме - сұхбат	Информатика пәні мұғалімдері, сынып жетекшілер, тәлімгер, дебаттық қозғалыс фракциясы	Наурыз

«Нашақорлық пен маскүнемдіктің себептері мен салдары» пікірталас. (1– 11 сынып)	Дөңгелек үстел	ДТІЖО, сынып жетекшілер, спорт және СӨС фракциясы	Наурыз
Мерекелік шара	22 наурыз –Наурыз мейрамы	ДТІЖО, сынып жетекшілері	Наурыз
Түлектер аллеясы	12 сәуір «Ғарышкерлер күні» кабырға газеттерін шығару (5-6 сыныптар)	ДТІЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, ПҰ, сынып жетекшілер, қамқорлық фракциясы	Сәуір
Сенбілік	«Туған өлкем көркейтуге міндеттімін мен сені» (мектеп аумағын көгалдандыру жұмыстары)	ДТІЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, ПҰ, сынып жетекшілер, қамқорлық фракциясы	Сәуір
Байқау	Мектеп оқушыларына «Тоғызқұмалақ, шахмат ойнау» байқауын ұйымдастыру	ДТІЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, ПҰ, сынып жетекшілер, мектеп парламенті фракциялары	Сәуір
байқау	«Қауіпсіз дөңгелек-2024», «Полицияның жас көмекшісі» аудандық, облыстық байқауға дайындық және қатысу	АӘД мұғалімі, педагог-ұйымдастырушы Құқық және тәртіп фракциясы, «Жас полиция достары» ұйымы	Сәуір
11 сыныптардың ата-аналарымен «Отбасы – өмір аясы»	тренинг	Психологтар, өзін-өзі тану және бақыт фракциясы	Сәуір
Рейд	«Ерте жастан бастап экологиялық мәдениет» «Ең таза сынып» экологиялық рейдтері	Эко клуб комиссия құрамы Өзін – өзі басқару ұйымы	Сәуір
Акция	Экологиялық іс- шараларды ұйымдастыру және өткізу (КТК, диспуттар, ғажайыптар алаңы,	ДТІЖО, Эко клуб комиссия құрамы, өзін – өзі басқару ұйымы, сынып жетекшілері	Сәуір

	халықаралық қоршаған ортаны қорғау күні және т.б))		
тренинг	Мен өзімді мақтан етемін! (11 сыныптар) (Психологиялық қызмет және мектептегі татуласу қызметтерін ұйымдастыру)	Психолог, сынып жетекшілер, экология және еңбек фракциясы	Сәуір
Дәріс сабақ	«Артық салмақ, ауру шақырады» тақырыбында дұрыс тамақтанудың денсаулыққа маңызы	Мектеп медбикесі, спорт және СӨС фракциясы	Сәуір
4 тоқсан бойынша жоба жұмысы	«Туған өлкем» фестивалін өткізу «Zhaysyl El», «Туған жердің бояулары»	ДТДЖО, педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп кітапханашылары, сынып жетекшілер, жас мамандар, мектеп парламенті “Өзін-өзі басқару” мен «Жас Ұлан» және «Жас Қыран» ұйымы, фракциялар	Мамыр
Мерекелік іс-шара	1 мамыр халықаралық бірлік мерекесі	ДТДЖО, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер	Мамыр
Салтанатты шара	7, 9 мамыр-Ұлы жеңіс күні	ДТДЖО, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер	Мамыр
«Отбасым алтын дінгегім» қабырға газеттерін шығару (1 – 11 сынып)	Байқау	ДТДЖО, педагог-ұйымдастырушы, «Мектеп парламенті» ұйымы, қамқорлық фракциясы	Мамыр
«Туған жерімізді қорғаймыз!» мектеп ауласын абаттандыру	Акция	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп парламенті, «Жас ұлан» ұйымы	Мамыр

«Жас Ұлан», «Жас Кыран» ұйымына қабылдау	Салтанатты шара	Педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, МП, сынып жетекшілер, Құқық және тәртіп фракциясы, «Жас ұлан» ұйымы	Мамыр
31 мамыр – Репрессия құрбандарын еске алу күні (ескерткішке гүл шоқтарын қою)	Еске алу күні	Мектеп ұжымы, Сынып жетекшілер	Мамыр
«Құқықтық жауапкершілікті сезіну- азаматтың парызы» пікірталас (8-11 сыныптар)	Дебат	Педагог-ұйымдастырушы, тәлімгер, мектеп парламенті, «Жасұлан» балалар ұйымы, экология және еңбек фракциясы	Мамыр
15 мамыр-Халықаралық Отбасы күні «Отбасы айлығы»	апталық	ДТІЖО, сынып жетекшілер, өзін-өзі тану және бақыт фракциясы	Мамыр
"Біздің денсаулығымыз біздің қолымызда" ұранымен "Денсаулық фестивалі" республикалық акциясы - спорт мерекесі	Мамыр айына 1 шара (фестиваль)	ДТІЖО, дене шынықтыру пәні мұғалімдері Педагог ұйымдастырушы, тәлімгер, спорт және СӨС фракциясы	Мамыр
Мерекелік іс-шара	Соңғы қоңырау салтанатты мерекесі.	ДТІЖО, педагог- ұйымдастырушы, тәлімгер, сынып жетекшілер	Мамыр